

Pericopa Tețave - Aaron și fii lui ca preoți (cohanim) - primul pas către separarea puterilor în stat [anul 5784]

Pericopa aceasta începe cu numirea lui Aaron și a fiilor lui ca preoți în Tabernacol și în felul acesta crearea unei „entități” israeliene noi: clasa preoților care slujesc în Templu. Vom analiza această nouă grupare socială și o vom compara cu alte autorități din Israel, de exemplu regalitatea, dreptul, legislația și profeția.

La început vom descrie pe scurt cultura politică a lumii antice față de cea a Israelului pe vremea aceea.

Orientul antic nu a cunoscut deloc concepția numită mai târziu „separația puterilor”. Din contră, era o centralizare uriașă de puteri în mâinile regelui, conducătorul suprem, care se bucura de o autoritate, de multe ori, absolută în chestiuni religioase și laice, judecată și legislație.

În legislația mesopotamică, regele însuși este sursa legii subliniind că el este legislatorul; regele babilonian Hammurabi (sec. 18 î.e.n.) numește legile lui „vorbele mele pe care le-am gravat pe mormântul meu”. Regele era și marele preot și capul puterii religioase.

În Mesopotamia, regii obișnuiau să se numească și preoți - *sangu* ... iar în toate epocile regele era în fruntea instituției religioase; el se află între zei și popor; el reprezintă zeii în fața poporului ... iar el este reprezentatul poporului în fața zeilor.

Este greu de conceput uriașa putere a regelui, care deținea toată autoritatea în stat: executivă, legislativă, judecătorească și religioasă. Principiul „o autoritate blochează o altă autoritate” nu era cunoscută nici măcar în democrația ateniană, în care după explicațiile specialiștilor nu cunoșteau „separarea puterilor în stat” în care constă una din temelii democrației moderne; poporul din Atena era suveranul unic care ține în mâinile sale toată autoritatea din stat. Poporul, prin adunările sale era atât autoritatea legislativă, cât și cea juridică și cea administrativă superioară.

Spre deosebire, Toraua și Tanachul sunt prima sursă politică, culturală și religioasă din lume în care este abordat într-un mod larg și curajos principiul politic și teologic al „separației puterilor”. Aceasta a fost definită în cercetare ca fiind un fenomen biblic unic de „balanță a puterilor” politice între poporul evreu și conducătorii săi. Într-adevăr, analiza tendințelor de separare a puterilor în Tanach dovedește că ea se evidențiază în diferite aspecte ale activității regilor: legislația - Domnul este legislatorul, iar regele este limitat prin legea la care el este supus; preoție - de multe ori regii au participat la evenimente religioase în Templu, însă ei nu erau preoți (cohanim) și mai ales nu marele preot; justiție - este adevărat că primii regi au judecat, însă pe lângă ei existau sisteme autonome de judecată (cum erau „bătrânii” în cazul „procesului lui Nevot/Nabot” (1Regi cap. 21), iar mai târziu regii au fost limitați în a judeca; profeție - această tendință de separare se concretizează și în lanțul de conflicte între regi și profeți. Conflictele au izbucnit din inițiativa profeților când conducerea nu s-a comportat drept, ca în cazul lui Samuel care s-a înfruntat cu Șaul (1Samuel cap. 13), Natan cu David (2Samuel cap.12), Eliyahu/Ilie cu Ahab, (1Regi cap.17), Eliyahu/Ilie cu Ahazyahu/Ahazia 2Regi cap.1), Ahia șilonitul cu Yeroboam Ben Nevat (1Regi cap.12), Isaia cu Hizkiya/Ezechia 2Regi cap.19) și alții.

Concluzia este că în Israelul biblic, spre deosebire de regimurile din Mesopotamia, Egipt și chiar și democrația ateniană, a existat un proces continuu de separare a puterilor, între rege pe de o parte și autoritățile legislative, judecătorești și preoțești pe de altă parte. Exprimarea teoretică a acestei tendințe apare pentru prima oară în zicerile înțelepților mai noi, despre acel „bătrân” care i-a spus regelui Ianai/Jannaeus „coroana de rege ți-e prea mult, așa că lasă coroana de preot urmașilor lui Aaron” (Talmud, tractatul Kidușin 66:a).

Să ne întoarcem la pericopa noastră, în care Domnul îi poruncește lui Moise să înființeze instituția de preoți: „Iar tu, apropie-te de mine, din mijlocul copiilor lui Israel, pe fratele tău Aaron și pe fiii săi împreună cu el, pe Aaron și Nadav și Avihu, Elazar și Itamar, fiii lui Aaron, ca să-Mi slujească” (Exod 28:1). Putem sublinia că preoția nu i s-a dat lui Moise, care era până atunci pe post de conducător suprem, un fel de rege, ci fratelui său Aaron. Cu aceasta începe în poporul Israel pentru prima oară o împărțire a puterii între cea a guvernării și cea a preoției.

Există o teorie numită „trei coroane” care prezintă statul evreu bazat pe legământul între popor și Dumnezeu, care obligă împărțirea puterilor între diferitele organe ale statului și respinge un sistem de guvernare în care menține un singur grup sau o singură organizație toată autoritatea statului. Conform teoriei de „trei coroane”, fiecare din ele își trage autoritatea dintr-un legământ scris direct cu Domnul: revelația de pe muntele Sinai (Exod cap. 20) a pus baza „coroanei Toraei”; legământul cu Aaron (Numeri cap.25) a dat naștere „coroanei preoției”; legământul cu casa lui David (Psalmi cap. 89) a fortificat „coroana regalității”.

Puțină istorie

Acest principiu de separare a puterii a fost, din păcate, alterat de-a lungul istoriei ba de partea guvernantă, ba de partea preoțească.

În perioada primului Templu, această balanță s-a păstrat destul de bine până la regele Uziya/Ozia, care din trufie și prea multă putere s-a numit și mare preot, fapt care a adus asupra sa lepra și apoi sfârșitul (2Cronici cap.26).

În perioada celui de al doilea Templu n-a existat o balanță cât timp nu era un stat. Așa că problemele au început după ce Hașmonaimii care erau preoți au înființat un fel de stat și au devenit regi, păstrând și poziția de preoți. Acest fapt este criticat extrem de dur de înțelepții din Talmud. După căderea celui de al doilea Templu, tocmai clasa conducătoare care nu avea un stat a rămas într-o formă diferită de președinte al unei comunități, pe când clasa preoțească s-a dizolvat, locul ei fiind ocupat de înțelepți. Ei au rămas în mod simbolic în ritualul de rugăciuni.

Noul stat Israel, s-a bazat din primul moment pe separarea totală a puterilor: guvernantă, legislativă și judecătorească pe de o parte și cea religioasă pe de altă parte.

M-a uimit citind în Wikipedia în limba română despre „separarea puterilor”. Acolo aceasta începe de la revoluția franceză de la sfârșitul sec. 18.
Cam lipsesc vreo trei mii de ani, nu credeți?